

فیلم و کاربرد آن در ترویج تعاون

(قسمت اول)

مهندس محمدرضا عباسی

مقدمه

"تعاون" در مفهوم گسترده خود اساساً "ارتباط" جهت دار هدفمند و قوام یافته افراد و گروههای همگن و انسجام یافته است. به بیان بهتر، تعاون رویکردی است که جوهر آن همانا ارتباط افکار و رفتار گروهی افراد است و منابع مادی نیز وسیله‌ای برای تحقیق و فراهم سازی این ارتباط متعامل محسوب می‌شود.

شرکتهای تعاونی که سنگ بنای آنها «تعاون» است زمانی موفق خواهند شد که این ارتباط بین فردی و سازمانی را در خود تقویت، پایدار و گسترده‌تر سازند، همچنین محیط انسانی خویش را لذتبخش نموده و موقعیتهایی ایجاد نماید که افراد را تشویق به تفاهم و همیاری تشریک مساعی کنند و روحیه تعاونگرایی را در آنان پایدارتر سازند. یکی از راه کارهای مؤثر برای توسعه ارتباط در تعاونیها، ارتقا بخشیدن به سطح دانش، درک و مهارت تعاونگران و شرکتهای تعاونی است.

"ترویج تعاون" رویکردی است که از طریق برقراری ارتباطهای آموزشی متعدد و گوناگون، این ارتباط را میسر و پایدار می‌سازد. زیرا ترویج اصولاً به منزله یک فرایند آموزشی شناخته شده است. این

رویکرد تلاش می‌کند از طریق آموزش، اطلاع رسانی، توصیه فنی و برقراری یک نظام ارتباطی آموزشی، اگر، روش، پدیده، رفتار یا ایده نوینی را در بین مردم اشاعه دهد و آن را تنفیذ کند. ماحصل این ارتباط، گراییدن مخاطبین به پیام - ارتباطی و تشویق و ترغیب آنان برای پذیرش و به کار گیری آن پیام و اطلاعات در پهنه زندگی است.

در ترویج تعاون، گروه هدف، همه مردم جامعه خواهند بود، از این رو؛ ناچار است خدمات آموزشی خود را برای همه آنان تدارک ببینند و رسانه‌ها، الگوها و روشهای آموزشی متعدد و نوینی را ابداع و به کار گیرند تا ضمن آن که با خصوصیات فردی و اجتماعی هر قشر از مخاطبین سازگاری داشته باشد، در برقراری ارتباط آموزشی و تردیجی به موفقیت نایل شود.

ترویج تعاون می‌تواند از رسانه‌های آموزشی مختلفی از جمله فیلم تلویزیون، نشریه، پوستر، عکس، اسلاید و... برای ارائه خدمات آموزشی و برقراری ارتباط توسعه یافته خود سود جوید. اما استفاده از هر رسانه با توجه به خصصیت ارتباط و آموزش آن، شرایط خاصی را می‌طلبد. یکی از مناسب‌ترین رسانه‌های آموزشی

برای ترویج و آموزش به شیوه گروهی و انبوه، فیلم آموزشی است که در این نوشتار به شناخت و کاربرد آن در ترویج تعاون به اختصار اشاره می‌شود.

فیلم آموزشی چیست؟

فیلم مجموعه تصاویر مربوط به هم و پیوسته‌ای است که رخدادها، واقعیات، تجارب و... که در آن با استفاده از فنون عکاسی تهیه می‌شود. این تصاویر که در راستای بیان یک موضوع و هدف هم جهت و همسو، هستند، در هنگام نمایش به دنبال یکدیگر و بر اساس نظم و ترتیب مورد آن بر روی پرده به نمایش در می‌آیند و یا بر صفحه تلویزیون منعکس می‌شوند.

هرگاه فیلم بر مبنای هدف آموزشی ویژه‌ای و برای تقویت و توسعه دانش، مهارت یا بینش مخاطبین معینی طراحی، تولید و ارائه شود؛ "فیلم آموزشی" نامیده می‌شود. پس فیلم آموزشی وسیله‌ای است که با هدف نشان دادن اطلاعات و پیامهای برنامه‌ریزی شده به بینندگان خاص یا فراگیران و با هدف آموزشی ویژه و نتایج مشخص طراحی و تولید می‌شود.

اصولاً فیلم از نظر تکنیک و سبکهای فنی تولید به دو گروه تقسیم می‌شود:

فیلم آموزشی قادر است اتفاقات و پدیده های گذشته را که در حال حاضر برای افراد قابل مشاهده نیستند، در اختیار آنان قرار دهد. به بیان دیگر فیلم آموزشی می تواند موضوعات آموزشی را که اشاره به گذشته دارند، بازسازی کند و افراد مخاطب تاریخ و وقایع گذشته را با استفاده از نمادهای تصویری مشاهده کنند.

موثر حواس پنجگانه مخاطب در فرایند آموزشی می گردند. از همین رو است که این رسانه های ارتباطی نیز نامیده می شوند.

یکی از رسانه هایی که دو حس بینایی و شنوایی مخاطبین را به صورت توأم با امر آموزش و برقراری ارتباط با محیط آموزش و یادگیری درگیر و فعال می سازد، فیلم آموزشی است. با این وصف گرچه فیلم آموزشی عامل افزایش کیفیت آموزش و یادگیری است، اما این امر در گرو کاربرد صحیح و منطقی آن خواهد بود.

نکته مهم دیگری که در کاربرد فیلم اهمیت پیدا می کند این واقعیت پذیرفته شده است که در دنیای کنونی اغلب مردم، فیلم را وسیله ای برای تفریح و تفتن تصور می کنند. از این رو، برای استفاده از فیلم در ترویج و آموزش باید ترتیبی اتخاذ کرد که این طرز تلقی تغییر داده شود و به جای آن نگرشی ایجاد شود که فیلم را منبع آموزش و یادگیری نیز محسوب کنند. این کار در صورتی امکان پذیر است که بهره جستن از فیلم با برنامه ریزی مناسب توأم شود و از دانش و فن استفاده از فیلم به نحو مطلوب بهره گیری شود. در ذیل به برخی از اصول و فنون استفاده از فیلم در فرایند آموزش و ترویج به اختصار اشاره می شود:

- قبل از هر چیز باید مخاطبین و بینندگان را برای تماشای دقیق فیلم آماده نمود. به این جهت می توان پیش از نمایش فیلم برای آنان روشن ساخت که محتوای فیلم چیست؟ هدف از نمایش کدام است؟ چه مزایا و

رخدادهای حیات دخالت کامل دارند. این ارتباط یکی از عوامل محوری و اصلی در فرایند آموزش است. زیرا برای آموزش و یادگیری قرار گرفتن فرد در معرض پیام آموزشی (ارتباط) شرط لازم محسوب می شود. یعنی باید بین فرد و پیام ارتباط منطقی و پویا شکل بگیرد و تنها در صورت وقوع این رویداد است که یادگیرنده قادر می شود سوژه آموزش را مشاهده کند، بشنود، لمس کند، ببیند، بچشد و بر این اساس "تجربه" کند تا به یادگیری پایدار دست یابد. بنا بر این حواس پنجگانه محور اساسی و زمینه ساز یادگیری را تشکیل می دهند.

فلسفه و هدف اصلی پیدایش رسانه های آموزشی نیز تا حدودی به این موضوع بر می گردد. زیرا رسانه های آموزشی (فیلم، اسلاید، طلق شفاف، نشریه، پوستر و...) موجب تسهیل ارتباط و مشارکت

الف- فیلم های متحرک یا پروژکتوری: که عموماً به صورت فیلمهای آموزشی ۱۶ میلیمتری ساخته می شوند. تصاویر این فیلمها از طریق پروژکتور نمایش (به آپارات معروف) بر روی پرده نمایش پخش شده و در معرض دید بینندگان قرار می گیرد.

ب- نوارهای ویدئویی: که عموماً به صورت نوارهای SVHS, U.MATIC, VHS و Betacam ساخته می شوند. تصاویر این نوارها از طریق پخش از ویدئو، بر روی صفحه تلویزیون در معرض دید بینندگان قرار می گیرد.

فیلم و آموزش

آموزش موثر آموزشی است که یادگیری مطلوب و نسبتاً پایداری را در پی داشته باشد. یکی از عوامل موثر در تسهیل و تسریع یادگیری استفاده بجا، منطقی و اثر بخش از حواس پنجگانه است.

حواس پنجگانه در واقع پنج کانال ارتباطی هستند که انسان را با محیط بیرونی مرتبط می سازند. هر یک از حواس

پنجگانه، نقش ارتباطی ویژه ای بر عهده دارند. به طور مثال حس بینایی، ارتباط دیداری و حس شنوایی، ارتباط شنیداری را به عهده دارد. ارتباط رمز بقای انسان در محیط و پهنه اجتماعی است و در تمامی

نتایجی برای آنها در بر خواهد داشت؟ با این کار بینندگان برای مشاهده دقیق فیلم و انگیزه و دقت بیشتر به خرج خواهند داد. همچنین می‌توان قبل از نمایش، سئوالاتی در زمینه محتوای فیلم تنظیم نمود و برای بینندگان مطرح ساخت. سپس به آنان یادآوری نمود که ضمن مشاهده فیلم، پاسخ آنها را بیایند.

- محیط نمایش فیلم باید جذاب باشد. برای این کار می‌توان قبل از نمایش فیلم به پخش سخنرانی و پیامهای آموزشی، پیام رسانی، خبر یا پخش موسیقی مناسب از بلندگو اقدام نمود.

- قبل از انتخاب و نمایش فیلم باید بینندگان حاضر در جلسه نمایش را از نقطه نظر موضوع جلسه، اطلاعات و تجارب آنان، نیازهای آموزشی و ترویجی و ... مورد بررسی قرار داد تا بر اساس آن فیلم مناسب آنان انتخاب و به نمایش گذاشته شود.

- برای درک بهتر می‌توان بینندگان را به شیوه‌های گوناگون (مباحثه، پرسش و پاسخ، بحث و تبادل نظر و ...) در مورد مطالب و محتوای فیلم فعال نمود. در این صورت آنان درک صحیح‌تر و دقیق‌تری نسبت به محتوای فیلم به دست

فارسی ترجمه نشده باشد، می‌توان هنگام پخش فیلم، صدای آن را - که به زبان بیگانه است - قطع نمود و در صورت لزوم روی تصاویر اطلاعات و توضیحات لازم را به بینندگان ارائه داد.

- بعد از نمایش فیلم بهتر است آموخته‌ها و اطلاعات بینندگان ارزیابی شود تا میزان موفقیت نمایش فیلم مشخص شود. بدیهی است باز خورد این ارزیابی برای آموزشهای بعدی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

یعنی تصویر، حرکت و صدا را در اختیار دارد. این سه عنصر خصوصیات دیداری و شنیداری دنیای واقعی را در اختیار بیننده قرار می‌دهند. بنا بر این به درک و فهم موضوع آموزشی از سوی مخاطبین کمک فراوان می‌شود. اگر یک فیلم از این سه عنصر در راستای آموزش و یادگیری به خوبی استفاده کند، به یک رسانه آموزشی ارزشمند تبدیل می‌شود.

فیلم آموزشی شرایطی را مهیا می‌سازد تا آموزشگر و فراگیر تمامی سدها و عواملی را که مانع آموزش یک موضوع هستند، از سر راه بردارند. با استفاده از فیلم آنان به هر کجای کره خاکی، آسمانها و اعماق دریاها، درون ملکولهای حیات، گذشته‌های دور تاریخ و ... سفر کنند و به واقعیتها و حقایق دست می‌یابند.

- فیلم آموزشی قادر است هر فردی را با هر سن، فرهنگ، جنسیت، سواد، تجارب و اطلاعات در معرض موضوعات آموزشی گوناگون قرار دهد. به خصوص بزرگسالان بی‌سواد و کم‌سواد از تزریق فیلم مانعی را برای یادگیری احساس نمی‌کنند.

- فیلم آموزشی قادر است اتفاقات و پدیده‌های گذشته را که در حال حاضر برای افراد قابل مشاهده نیستند، در اختیار آنان قرار دهد. به بیان دیگر فیلم آموزشی می‌تواند موضوعات آموزشی را که اشاره به گذشته دارند، بازسازی کند و افراد مخاطب تاریخ و وقایع گذشته را با استفاده از نمادهای تصویری مشاهده کنند.

- فیلم آموزشی قادر است با استفاده از فنون خاص فیلمسازی، حرکت سوژه‌های آموزشی مورد مطالعه را، آهسته‌تر، سریعتر و یا با تصویرهای ثابت (فریم به فریم) در معرض دید افراد قرار دهد. این تکنیکها باعث می‌شوند مخاطبین فیلم، مطالب آموزشی را دقیق‌تر متوجه شوند و درک عمیقتری از آن به دست آورند.

فیلم یک رسانه ارتباطی قوی است، زیرا سه عنصر اساسی بر قراری ارتباط مؤثر یعنی تصویر، حرکت و صدا را در اختیار دارد.

امتیازات فیلم آموزشی

استفاده از فیلم در فعالیتهای آموزشی و ترویجی به ویژه بزرگسالان، از جمله آموزش و ترویج تعاون، دارای امتیازات ویژه‌ای است که بیان برخی از آنها پرداخته می‌شود:

- فیلم یک رسانه ارتباطی قوی است، زیرا سه عنصر اساسی بر قراری ارتباط مؤثر

خواهند آورد.

- در هنگام نمایش فیلم آموزشگر یا مروج و یا مسئولین جلسه می‌بایست همپای بینندگان به تماشای فیلم بنشینند. در این صورت بینندگان نیز تماشای فیلم را به عنوان یک کار جدی قلمداد خواهند کرد.

- چنانچه فیلم خارجی مناسبی برای نمایش در دست باشد ولی گفتار آن به زبان

مزیت جلسات هفتگی نمایش فیلم آن است که ضمن نمایش فیلم و آثار آموزشی و ترویجی مرتب بر آن، موجب می شود، این جلسات به جلسات تبادل نظر بین مدیران و اعضای تعاونی تبدیل شود و اعضا در جریان آخرین شرایط وضعیت، عملکرد و تصمیمات خود نیز قرار گیرند.

با توجه به محتوای آموزشی، جلسات هفتگی نمایش فیلم موجب می شود اطلاعات و مهارت‌های مدیران، کارکنان و اعضا به هنگام و روز آمد شود. به علاوه علاقه، تمایلات و گرایش اعضا به تعاون و شرکت تعاونی خود بیشتر و مثبت تر خواهد شد و در واقع ترویج تعاون با این کار به بخشی از اهداف خویش که همانا توسعه و گسترش تعاونگرایی است، نایل خواهد آمد.

نمایش فیلم در جلسات مجمع عمومی

جلسات مجمع عمومی شرکت‌های تعاونی موقعیت بسیار خوبی است که اکثریت اعضا و کارگزاران تعاونی با آمادگی کامل در آن حضور پیدا می کنند. ترویج تعاون نیز می تواند در این جلسات حضوری فعال داشته باشد و با نمایش فیلمهای آموزشی و ترویجی ضمن آنکه یک خدمت ترویجی ارائه می کند، این جلسات را برای اعضا و کارکنان جذاب و توأم با آموزش خواهد کرد.

بدیهی است برای نمایش فیلم در جلسات مجمع عمومی شرکت‌های تعاونی، ترویج تعاون می بایست از طریق هماهنگی قبلی با مدیران تعاونیها ذریط، برنامه ریزی لازم را به عمل آورند.

ادامه دارد. . .

فیلم آموزشی قادر است هر فردی را با هر سن، فرهنگ، جنسیت، سواد، تجارب و اطلاعات در معرض موضوعات آموزشی گوناگون قرار دهد. به خصوص بزرگسالان بی سواد و کم سواد از تزیق فیلم مانعی را برای یادگیری احساس نمی کنند.

تعاون می تواند از طریق تنظیم تقویم منطقی فیلمهای مزبور را در فرایند فعالیت‌های ترویجی خود مورد استفاده قرار دهد. یک راه کار مفید دیگر آن است که فیلمهای مزبور در اختیار شرکت‌های تعاونی قرار گیرد تا این شرکتها از آنها استفاده کنند.

در ذیل به برخی از موارد که می توان از فیلم آموزشی برای ترویج و گسترش تعاون بهره گیری کرد، اشاره می شود:

جلسات هفتگی نمایش فیلم

شرکت‌های تعاونی می توانند برای آموزش اعضا و کارکنان خود با خرید فیلم آموزشی از ترویج تعاون (وزارت تعاون) جلسات

نمایش فیلم بر گذار کنند. تعاونیها در جلسات هفتگی (یا ۱۵ روزه و در صورت فراهم نبودن شرایط ماهانه) که برای نمایش فیلم ترتیب خواهند داد به نمایش فیلمهای آموزشی و ترویجی اقدام می ورزند.

فیلم آموزشی موجب می گردد فرد بیننده در فرایند آموزش ذهنی فعال تر داشته باشد و خود را در فضای واقعی فیلم احساس کند. بدیهی است این امر آموزش و یادگیری عمیق، پایدار، آسان را برای آموزشگر و یادگیرنده به ارمغان خواهد آورد.

ترویج تعاون و فیلم آموزشی

ترویج تعاون برای ارائه خدمات آموزشی و ترویجی خود که همانا گسترش و توسعه تعاون و تعاونگران است می تواند به شیوه های موثر و مفید از فیلم آموزشی استفاده کند. نظام ترویج تعاون می تواند با

تهیه فیلمهای آموزشی که هدف و محتوای آموزشی آنها توسعه و ترویج تعاون است و نیز ترجمه فیلمهای آموزشی و ترویجی مناسب خارجی، آرشیوی از فیلمهای مزبور را پدید آورند در چنین وضعیتی، ترویج